

SKYLD OG STRAF I SIMENON'S (1) MAIGRET-SERIE.

Bo Bjørnvig

Maigret-forsoneren:

Maigret² er nok teknisk set politi-kommissær, men i virkeligheden er han psykiater.³

Det er ikke tekniske undersøgelser, der afslører forbryderen, men Maigrets indlevelse i miljøet omkring forbrydelsen. Han snuser rundt som en almindelig nysgerrig, der har fri adgang til alle de lukkede rum og miljøer i kraft af sit politiskilt. Hvad der udadtil virker som en klodset noget tungnem persons lidt tvivlrådige adfærd viser sig, i kraft af en forfinet udviklet brug af intuitionen, at være en ufejlbarlig vej frem til synderen.

Hermed er Maigrets rolle ikke slut: netop indlevelsen i miljøet giver Maigret en stærk personlig tilknytning til dets "indbyggere", han kan lide nogle, andre får han afsky for og i kraft af sin stilling, kan han faktisk straffe og belønne som en gammel testamentelig gud. Han bliver "raccommodeur des destinees" – skæbnernes forsoner eller: skæbnens genopretter (Lacassin s. 14 Maigrets memoires s. 55).

Simenon mener, at der burde eksistere sådanne "skæbnens reparatører", som kunne tage sig af knuste skæbner, en sådan "reparatør" skulle være en blanding af: en læge, en præst og en psykiater og skulle kunne konsulteres ganske som disse. Hans opgave ville være, som skæbnens forsoner, at give ofret "kærlighed som kærlighed og ikke som lig med loven" (citater af W.H. Auden cit. fra Symons s. 14).

Denne rolle har Simenon tildelt sit ideal Maigret, der således er blevet et højere, forsonende retfærdigheds-redskab.

Det er ganske vist Maigrets forbandede pligt at gribe forbryderen, men Maigret ser ikke denne som en fjende, der skal ødelægges, men som en synder, der skal tilgives. Ofte ønsker forbryderen selv at blive afsløret for at lette sin sjæl og blive plejet, og det spiller Maigret på ("Maigret stiller en fælde" (1955) s. 33-34).

I dette tilfælde må morderen nøjes med den faderlige forståelse og velsignelse på vej ind bag tremmerne. Andre gange ("Maigret og selvmorderen" og "Maigret og den gule hund") lader Maigret sin nådes lys skinne og forsoner forbrydelsen, synderne lader han gå fri.

Kains-mærket:

I de tidlige "Maigret'er" er der visse sociale anklager, f.eks. i "Maigret og den gule hund" hvor Maigret netop tilgiver Emma hendes mordforsøg fordi hun har været offer for kyniske storborgeres økonomiske spil – men dette sociale aspekt mister med tiden Simenons interesse, måske fordi meget af Simenons sociale indignation lå i egen social frustration, der jo afhjælpes med hans succes.

Er vi ofre, er det psykisk, ikke socialt, og Maigret tilgiver ikke pga sociale forhold, men pga vores Kainsmærke, det psykiske stempel vores forældre har sat på vores pande.

Ifølge Simenon bliver vi forbrydere, fordi vi ikke fik kærlighed nok som børn. Simenon har en misvisning her: han har på forhånd opgivet kvinden dvs moderen pga et hadefuldt forhold til sin egen moder, "Vi har aldrig elsket hinanden. . . vi foregav at gøre det" ("Lettre a ma mere" (1974) s. 10). Det fatale er at mangle faderens kærlighed.

I "Maigret og selvmorderen", "Maigret og den gule hund" og "Maigret og barpiggen", alle fra 1931, gennemspilles dette tema, hovedpersonerne bliver mordere (henholdsvis: Willy, lægen og rigmandssønnen), fordi den alfaderlige sol ikke skinner på dem, mens Jean i den sidstnævnte bog red- des fra undergangen af en kærlig og tilgivende fader.

Men fædrene hos Simenon besidder ikke "kærlighedens stærke arm", de er kærlige, følsomme og svage og har en usalig tendens til at blive knyttet til en stærk, dominerende, ambitiøs og kold kvinde (eksempler herpå: 3 fornævnte romaner fra 1931 samt "Maigret og knivstikkeren" (1944), "Maigret stiller en fælde" (1955) og "Maigret og dræberen" (1969)).

I "Maigret stiller en fælde" (1955) har Maigrets forhør af den anklagede mere karakter af at være en psykoanalytisk seance, hvis hovedemne er yndlingstemaet: moder-dominans. Krimi-spørgsmålet: hvem myrdes? – er blevet til det psykoanalytiske spørgsmål: hvorfor myrdede han? Svaret er det sædvanlige i Maigret-sammenhæng: hans mor dominerede ham og hindrede faderkærligheden i at nå frem.

Er Simenon så primitiv en psykologist, at han fører alt tilbage til barn- dommen? – er det nærliggende at spørge, og svaret er: ja. Simenon mener, at man som 18-årig har "afsluttet absorberingsperioden og folgelig vil man for resten af livet forblive slave af sin barndom og tidlige ung- dom" (fra Pari aud s. 361).

Man drager altså ud i verden med et mærke i panden og før eller sene- re smækker fælden (skæbnens eller Maigrets).

Det er således arvesynden vi alle kæmper mod, og her afslører Sime- non sin katolske rod (født i Liege 1903), selv om religionen i Sime- nons værk er væk og erstattet af psykoanalysen (Becker om Simenon's dybe, skjulte, religiøsitet s. 20). I katolisismen ses synden som en del af

Guds skaberplan og kampen mellem godt og ondt som evig. Maigret formilder, hvor han kan, denne kamps smerte og forsoner dens ofre. Det er alt hvad den store fader formår for at lindre livets grusomme kår.

Rodløsheden:

Er vi alle mere eller mindre mærket fra barndommen, skal der dog særlige omstændigheder til, for at vi slår vores broder for panden.

Samfundsudviklingen kan fremkalde en krise, som f.eks. i "Maigret og de stædige vidner", hvor en gammel familievirksomhed trues af konkurs pga stordriften i industrien, og en forbrydelse da er resultatet, men det er personernes egen skyld, lyder Maigret's dom, de fulgte ikke med tiden.

Man finder ikke megen samfundskritik i Simenons bøger, kun nostalgisk længsel efter fortiden, som straks efter dementeres. Samfundsudviklingens negative side: den voksende materialisme fulgt af stigende umenneskelighed, isolation, rodløshed og manglende selvrespekt fremstilles som var den en uundgåelig udvikling vi må tilpasse os, dvs. som et individuelt problem, der handler om at blive ældre. "Hvorfor forlange at den øvrige verden skal stå stille, mens vi selv ældes?" ("Maigret morer sig", s. 40).

Men ud over at være udtryk for en kærlighedsløs opvækst ser Simonon forbrydelsen som det trængte moderne menneskes sidste forsøg på at bekæmpe en næsten uundgåelig mindreværdsfølelse, der skyldes vor tids sygdom: at så få kan opretholde en illusion om eget værd, når de som fabriksarbejdere eller kontorister, løsrevet fra et trygt miljø, er blevet fuldt udskiftelige, som var de reservedele på lager. (Le roman de l'homme s. 93).

Utopien, der blev væk:

Op imod denne elendighed sætter Simonon ingen samfundskritik ind, men kun lægen, skæbnens genopretter, som kan lindre de værste smerter.

Ganske vist er de rige ofte nogle usympatiske, hovne og følelseskolde personer, hvis position hviler på skjulte ugerninger (Bronsky i "Maigret og det ukendte offer", storborgernes udnyttelse af proletarparret Leon og Emma i "Maigret og den gule hund"), og Simonon giver os den læser-psykologiske tilfredsstillelse at lade dem komme ned med nakken, ja endog at lade Maigret korporligt overfalde en overklasse-dandy i selskab med en smart, minkklædt dulle fra Folies Bergeres i "Maigret og det ukendte offer" (s. 82). Samtidig dementeres, i samme bog, kritikken af overklassen i skildringen af livskunstneren Marchaud, Folies Ber-

geres ejer, en tidligere billet sælger "nu en af de kendteste personligheder i Paris (ditto, s. 168), der "holder. . . i tusindvis af hjemskæbne" i sine hænder og gør det ansvarsfuldt (ditto, s. 169). Han er en hæderlig mand, værd at beundre, forstår vi.

Enhver er sin egen lykkes smed, og kommer man op, som en Maigret og en Marchaud: ved hårdt arbejde, er det i orden, snyder man som Bronsky, bør man få sin straf, her er det Maigret træder ind: han straffer snyderen og giver bod til den snydte. I "Maigret og det ukendte offer" tilbyder Maigret Nina, hvis mand er myrdet, et nyfødt barn som erstatning (s. 188). Moderen til barnet var nemlig i ledtog med morderne og skal i fængsel.

Igen det kristne budskab: livet er en jammerdal, hvis uundgåelige smerte vi højst kan mildne —, utopien: paradiset på jorden, er det ikke i vor magt at skabe, misdannede som vi næsten alle er blevet gennem vor opvækst (Parinaud s. 381).

En historie-løs, skizofren verden:

Der eksisterer ingen strejker eller krige i Maigrets verden. Det er dagligdagens kriser Simenon skildrer, det enkelte menneskes undtagelsestilstand, ikke et helt samfund, under krige eller revolutioner mistes den almene synsvinkel, de "evigt menneskelige problemer" bliver mindre almene og evige under særlige historiske omstændigheder.

En stof-rigdom som f.eks. 2. Verdenskrig byder på, tager Simenon ikke op, trods de utallige mord der netop har denne periode som udgangspunkt. Omkring 1/2 mill. franskmænd mistede livet 1940-45, og en uendelig række af personlige had-forhold opstod, som ikke opførte med krigens slutning, opgørene fortsatte i mange år efter (se f.eks. Cobban s. 194-196). Disse forhold er for specielle, for foruroligende og stiller for mange spørgsmål om, hvad der er ret og uret, til at Simenon vil bruge dem i sine bøger.

Alt politisk er ligeledes bandlyst i Maigret-bøgerne, en minister er ikke af en bestemt politisk observans, men typen: minister dvs. ofte en arrogant, kold person og det uanset partifarve.

Faktisk er hele den kulturelle overbygning, den politiske og historiske udvikling udeladt, kun de ydre sociale og materielle symboler skildres som f.eks. professoren, der bor standsmæssigt, eller cafe-ejeren, der kender sine stamkunder, kort sagt: de almene karakteristika.

Denne skrivemåde sikrer et stort publikum, da ingen specielle forudsætninger kræves, hvilket næppe er uden betydning, Simenon ønskede succes og rigdom.

Men dette har til resultat, at omverdenen bliver formet i turistoplevelsens billede med en intens, sansemættet skildring af mennesker, huse, bistroer, gader, lejligheder og som et uundværligt baggrundstæppe:

vejret. Alt det alment-menneskelige er med, mens hele den historiske virkelighed er udeladt: verdenskrige, besættelser, strejker, optøjer, politiske kampe og kulturelle begivenheder eksisterer ikke i Maigrets Paris.

Læseren fastholdes i en turistagtig måde at opleve omverdenen på, vi er turister ikke blot på kendte pladser og ved monumenter, men på besøg i lejligheder og bistroer befolket med skæbner, der foldes ud for os som på en intim-scene.

Maigrets verden er nok det 20. århundredes storby, men alt det historisk specifikke er siet fra i Simenons borgerlige "almentmenneskelige filter", tilbage er en verden hvor skyld og straf i sidste instans drejer sig om den til "enhvertid" herskende samfundsnorm.

I Maigrets verden vil der nemlig altid eksistere to former for moral og ret:

- 1) en officiel retfærdighed, som Maigret arbejder for, men langt fra altid er på linie med og
- 2) en menneskelig retfærdighed, der må sætte sig ud over den officielle i visse situationer, den hylder Maigret i virkeligheden.

Vi, læserne, ved, at den officielle moral er anløben og rammer i flæng, derfor gør det os trygge at vide, at vi dog har en repræsentant, som forsvarer det menneske-kærlige princip deroppe i hierarkiet: Maigret. Og ved at Maigret ikke gør oprør og vil en politisk omvæltning, men blot arbejder indenfor rammerne af det etablerede, forbliver vi trygge.

Hokus-pokus: vi, læserne, er trygge både fordi Maigret er menneskelig og ingen kold bureaukrat, og fordi Maigret samtidig er en solid samfundsstøtte, selv om dette forhold i virkeligheden er skizofrent – og denne splittelse fastholdes vi altså i som læser. Her må Maigret-serien siges at være virkeligheds-forvrængende og ikke indsigtsgivende.

Maigret som tryghedens bolværk:

Det er forunderligt at Simenon, da han i 1929 skal finde en gennemgående "helt", der kan bevæge sig i alle miljøer, vælger et medlem af Frankrigs upopulære politi-korps. Maigret henviser selv dertil i "Maigret og Arizona-mysteriet" (s. 33): "I Frankrig ville folk snarere have prøvet på at standse politiet" brummer han, da han hører om folks hjælpssomhed overfor politiet i USA.

Forklaringen må især ligge i Simenons dyrkelse af borgerlige dyder, og at han, som helt og ideal-figur, har brug for en urokkelig samfundsstøtte, en tryk faderfigur.

Maigret-figuren begynder med tiden at leve et selvstændigt liv og blive "virkelig" for Simenon, der f.eks. henviser til ham som en eksisterende person i sine dagbogsoptegnelser ("Quand j'étais vieux" s. 380), og Mai-

gret føler det også sådan: "Det er næsten, som om han (=Simenon) langt om længe begyndte at tage sig selv for mig" siger han i "Maigrets memoirer" (s. 41).

Borgermanden som helt, en samfundsstøtte uforstyrret af social uro, krig, besættelsesmagts terror og borgerkrigsagtige tilstande, det er Maigret, en person, der giver, såvel læser som forfatter, trygheden tilbage.

Men i sine andre romaner, hvor Maigret ikke optræder, giver Simenon *ikke* efter for denne regressive tryghedstrang. Her er ingen troster og forsoner, her er Gud død og kun erotisk lidenskab, bedrag og forblændelse tilbage.

Disse romaner er oftest bygget op efter krimiens mønster: en gåde afsløres, men her drejer det sig om en persons illusioner, der nedbrydes så sandheden, gådens løsning, toner frem. I stedet for et mord kan det være en voldsom hændelse f.eks. mister en lykkelig gift ægtemand sin kone ved et færdselsuheld, og så ruller afslørings-lavinen: hans ven og kompagnon gennem 20 år har i 18 år 3 gange om ugen modtaget besøg af hans kone i en til formålet indrettet luksus-lejlighed (Les Innocents). Her er ingen straf eller forsoning mulig – og heller intet håb.

Den afgørende forskel på Maigret-bøgerne og Simenons andre romaner er bedømmelsen af hverdagslivet og vanerne.

I Maigrets verden er hverdagen frydefuldt sanselig, fyldt med god mad, calva'er, vin og god tobak indtaget overalt i Paris, fra bistroer til fine restauranter, seksualiteten driver sit spil, men uden om Maigret, denne er som usårlig overfor amors pile.

I romanerne uden Maigret er stemningen en anden: hverdagen er et dødsrige, vanerne lænker, kun en ulykke eller lignende kan bryde monotonien og give "helten" indsigt og momentant en vis lykke. Selvom sandheden her er knusende, er den dog bedre end "døden før døden". Personernes sindstilstand er ofte så ophidset, at det sikkerhedsnet, af hverdagens gode vaner Simenon har spændt ud i Maigret bøgerne, sprænges som spindelvæv. I stedet hersker seksualiteten så uindskrænket, at personerne drives ud i isolation og desperation, manden, der virkelig elsker er uden venner, mener Simenon ("Des Trace de pas" 1975 s. 138). Erotikken er en besættelse og som til akkompagnement af djævelens violin, føres de besatte dansende i afgrunden (Eks.: "Brev til min dommer" og "Pigen i hans fortid").

Disse fortærende lidenskaber er i Maigret-bøgerne lagt udenfor Maigret og hans medarbejders sfære, *de* står som faste støtter i et oprørt hav og nyder deres glas ved bistroens skænk, her er hverdagens små glæder igen sat i højsædet, og alle de dunkle drifter er projiceret ud i forbryderverdenen. Virkeligheden er som set fra Cyklonens vindstillecentrum, der hele tiden følger Maigret.

Denne barnlige tryghedsfølelse leverer romanerne ikke, her er synsvinklen og billedet anderledes: som i en malmstrøm suges personerne ind mod centret for til sidst at opluges – eller i bedste fald: igen at slynges ud og klogere, men nu uden håb om at genoptage hverdagens stille, triste liv.

Simenon cementerer og bekræfter i Maigret-serien de borgerlige normer, mens han i de andre romaner totalt gør op med dem. Det er igen skizofrent, ganske som retsopfattelsen var det, men nok et sandt udtryk for de to modstridende holdninger ethvert menneske har i sig: ønskebilledet af en tryk verden i slægt med barndommens, og overfor dette er desillusionens verdensbillede, hvor alt er trøsteløst og uden håb.

Men er vi sagesløse ofre for "sindets storme", er vi egentlig også skydløse, derfor er der ofte ingen straffedom i romanerne. Alle – også de, der forbryder sig – er i realiteten uden fri vilje og dermed uden skyld.

Anderledes i Maigret-bøgerne: her er der håb og et moralkodeks, man kan forbryde sig imod og følgelig straf og soning.

Noget andet er så, at det håb og den tryghed, Maigret indgiver læseren, ikke er realistisk funderet, men et postulat, et udtryk for en regresiv ønskedrøm. Det indrømmer Simenon selv inddirekte gennem sine romaners dementi af borgerlighedens værdinormer. Et dementi, der på den anden side kan være for håbløst og nihilistisk.

En kobling af de to virkelighedsbilleder ville nok være et ideal – men denne "store roman" formåede Simenon ikke at skrive, trods mange opfordringer til det f.eks. fra Andre Gide (Lacassin s. 399-403). Simenon kunne kun skrive i ca. 14 dage i et stræk, så skulle bogen være færdig, den "store roman" ville kræve mindst en måned, og det kunne Simenon ikke klare (Lacassin s. 401 og 403). En anden hindring var, at det ville have krævet et opgør med borger-idealet hos ham selv (personificeret i Maigret) og en kulegravning af spørgsmålet: ret og skyld: denne opgave undveg Simenon.

Noter:

- 1) Georges Simenons er født i den fransktalende del af Belgien, i industribyen Liege i 1903. Blev journalist og tog i 1922 til Paris. Skrev mange "kioskromaner" indtil han i 1929 begyndte på Maigret-serien.
- 2) Simenon har skrevet ca. 200 romaner, heraf ca. 80 "Maigret'er, omkring 100 noveller og utallige artikler plus 200 smudsromaner, der ikke rigtig "tæller", de fleste er fra før "Maigret-tiden" dvs. fra før 1930, (disse tal er fra Lacassins bibliografi), hvilket giver, når "kiosk-romanerne" er trukket fra, et gennemsnit på henved 5 romaner om året fra 1930 til 1970.
- 3) Der er en forbløffende konstans indenfor Maigret-serien trods de over 40 år, der skiller den første Maigret-bog (1929) fra den sidste (1972), der sker dog

en vis udvikling, og man kan tale om tre Maigret-typer: 1) den hårdtstående ikke færdig tegnede type, 2) den klassiske Maigret, rolig og tænksom og 3) den veletablerede ældre gentleman (Raymond s. 154).

Litteratur:

- L.F. Becker: G. Simenon (Boston 1977)
- A. Cobban: A History of Modern France III (London 1965)
- F. Lacassin: Simenon (Plon 1973)
- A. Parinaud: Connaissance de G. Simenon (Paris 1957)
- G. Seesslen: Romantik und Gewalt (München 1973)
- J. Symons: Bloody Murder (London 1972)

Alle andre nævnte titler er af G. Simenon.